

О.С. КІЛЬНИЦЬКА, Н.І. КРАВЧУК, Н.М. КУЦМУС,
кандидати економічних наук

Ринок кондитерської продукції в Україні: тенденції та перспективи розвитку

Мета статті - оцінити сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку вітчизняного ринку кондитерської продукції в умовах організаційно-економічних трансформацій галузі.

Методика дослідження. В основу методики дослідження покладено комплексний підхід до аналізу функціонування вітчизняного ринку кондитерської продукції. Застосовувалися методи: історико-економічний - для дослідження особливостей розвитку підприємств кондитерської промисловості України в умовах реструктуризації галузі; статистико-економічний - при визначенні тенденцій розвитку ринку кондитерської продукції в Україні за 2014-2017 рр.; соціометричний - з метою уточнення попиту на кондитерську продукцію; абстрактно-логічний - для узагальнення результатів досліджень, формування перспектив розвитку ринку кондитерської продукції та формулювання висновків.

Результати дослідження. Здійснено галузевий конкурентний аналіз ринку кондитерської продукції. Визначено основних конкурентів на внутрішньому і зовнішньому ринках та побудовано рейтинг вітчизняних виробників солодоців серед найбільших світових компаній. Досліджено масштаби та тенденції ринку кондитерської продукції в Україні за 2014-2017 рр.: проаналізовано обсяги виробництва та реалізації, рівень товарності, експорт по товарних групах: борошняні кондитерські вироби; какао, продукти з нього та шоколадні вироби; цукор та цукрові кондитерські вироби.

Елементи наукової новизни. Встановлено, що протягом 2014-2017 рр. вартісні показники реалізації кондитерських виробів та цукру в Україні демонструють зростання, тоді як у натуральних одиницях виміру відбувся їхній спад. Інтенсивні темпи зростання виробництва та реалізації солодоців на внутрішньому ринку, насамперед шоколадних кондитерських виробів, какао та продуктів з нього, зумовлені низкою об'єктивних факторів: висока собівартість та ціна внаслідок використання імпоротної сировини, несприятливі валютні коливання, зростання витрат на оплату праці тощо. Аргументовано, що в результаті зменшення платоспроможності населення втрачено позиції українських товаровиробників на внутрішньому ринку, встановлена тенденція до зменшення частки солодоців у витратах на харчування до 6-8,5%. Виявлено новітні тенденції в розвитку ринку кондитерської продукції, зокрема: розширення виробництва нових товарів: какао-масло; какао-жир; продуктів з вмістом какао для приготування напоїв; цукрових кондитерських виробів, що містять плоди, ягоди, горіхи, зацукровані, глазуровані або кристалізовані; зростання попиту на органічні солодоці, переважно імпортного походження.

Практична значущість. За результатами оцінки пропозиції та попиту на солодоці вітчизняних споживачів встановлено перспективні напрями розвитку кондитерської продукції України, запропоновано рекомендації щодо удосконалення їх асортименту, товаропросування та стимулювання збуту. Аналітичні матеріали статті спираються на актуальні офіційні статистичні дані, завдяки чому їх можна використовувати при розв'язанні проблем розвитку кондитерської промисловості. Табл.: 9. Рис.: 3. Бібліогр.: 16.

Ключові слова: ринок кондитерської продукції; товарність; тенденції розвитку; експорт; кондитерська галузь України.

Кільницька Олена Сергіївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і підприємництва, Житомирський національний агроєкологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)

E-mail: kilnytskaya.lena@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9719-120X>

Кравчук Наталія Іванівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і підприємництва, Житомирський національний агроєкологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)

E-mail: faulbeere@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0541-8057>

Куцмус Наталія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції, Житомирський національний агроєкологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)

E-mail: kutsmusn@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9756-7019>

Постановка проблеми. Частка України на світовому ринку кондитерської продукції,

що оцінюється приблизно в 93 млрд дол. США, становить 0,9 %. Враховуючи, що на тепер загальна встановлена потужність в галузі знаходиться на рівні 1 млн т, вироб-

© О.С. Кільницька, Н.І. Кравчук, Н.М. Куцмус,
2018

ничий потенціал України використовується не в повному обсязі.

Із 2014 р. на ринку кондитерської продукції України спостерігається дестабілізація та зміна місцезоташування окремих великотоварних виробників солодоців. Основними негативними факторами розвитку ринку стали: девальвація гривні, падіння купівельної спроможності населення, військовий конфлікт на сході України, закриття традиційних ринків збуту в країнах СНД. Великі кондитерські підприємства втратили свої виробничі бази в Криму, Донецькій та Луганській областях, що призвело до реорганізації галузі. Несприятлива економічна ситуація, зменшення платоспроможності населення зумовили переорієнтацію вітчизняних покупців на дешеву кондитерську продукцію. З огляду на такі динамічні зміни обсягів та структури виробництва, споживчих настроїв, кондитерські підприємства формують асортимент з пріоритетом виробництва продукції середньої та низької цінних категорій. Вищезазначені тенденції на ринку вітчизняної кондитерської продукції потребують поглибленої оцінки реального стану виробництва та реалізації основних товарних груп солодоців з метою розробки стратегії подальшого розвитку кондитерської галузі в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні питання та проблеми дослідження сучасного стану, конкурентоспроможності підприємств, сегментації, маркетингу вітчизняного ринку кондитерської продукції висвітлено у роботах таких вчених-економістів, як: О. П. Власенко [2], К. А. Дем'яненко [5], А. О. Заїнчковський, І. В. Новойтенко, Н. Я. Слободян [7], Д. О. Кроніковський [8], І. В. Лазебна [9], Д. А. Стрельнікова [13], А. І. Тичинська, М. А. Наумова [14], О. М. Ткаченко [15] та ін. Однак окремі комплексні питання організаційно-економічного механізму формування і розвитку вітчизняного ринку кондитерської продукції, а саме: формування ефективного механізму регулювання діяльності підприємств кондитерської промисловості, оптимізації обсягів виробництва кондитерської продукції, розробки системи заходів щодо підвищення експортного потенціалу та стратегічного планування потребують пода-

льшого вивчення. Широкий перелік наявних проблемних питань, актуальність і необхідність дослідження сучасного стану та перспектив розвитку вітчизняного ринку кондитерської продукції зумовили вибір напрямку проведення дослідження.

Мета статті - оцінити сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку вітчизняного ринку кондитерської продукції в умовах організаційно-економічних трансформацій галузі.

Методологія дослідження. В основу методики дослідження покладено комплексний підхід до аналізу кінцевих економічних результатів та інших аспектів діяльності вітчизняних підприємств кондитерської галузі. Застосовувались наступні методи: *історико-економічний* - для дослідження особливостей розвитку підприємств кондитерської промисловості України на сучасному етапі в умовах реструктуризації галузі в результаті військових дій на сході України та анексії Криму; *статистико-економічний* - вивчено тенденції розвитку ринку кондитерської продукції в Україні за 2014-2017 рр., зокрема його прийоми - *табличний, графічний, порівняння* з метою аналізу стану кондитерської галузі та вивчення тенденцій змін обсягів та структури виробництва, реалізації, товарності, експорту; за допомогою *методу соціометричних досліджень* уточнено попит на кондитерську продукцію; *абстрактно-логічний* метод застосовано для узагальнення результатів досліджень, формування висновків та перспектив розвитку ринку кондитерської продукції.

Виклад основних результатів дослідження. За даними Американського галузевого видання Candy Industry [11], у 2016 р. світовим лідером в кондитерській галузі є Mars Inc. Ця компанія включає 52 фабрики з річним обсягом виручки від реалізації продукції 18 млрд дол. США та 34 тис. працівників. У першу п'ятірку лідерів також входять: Mondelez International (США), Ferrero Group (Італія), Meiji Co. Ltd. (Японія) і Nestle SA (Швейцарія).

Важливо зазначити, що у 2016 р. до щорічного світового рейтингу 100 найбільших кондитерських компаній входить три підприємства України - Рошен, Конті та АВК (табл. 1).

1. Кондитерські підприємства України, що входять у світовий рейтинг найбільших кондитерських компаній світу, 2016 р.

Підприємство	Місце у рейтингу найбільших кондитерських компаній світу	Кількість фабрик	Чисельність працівників, тис. осіб	Виручка, млн дол. США
Рошен/Roshen	24	8	10	800
Конті/Konti Group	43	5	3,8	469
АВК конфекцінері/ AVK Confectionery	67	3	3,5	275
Всього	х	16	17,3	1544

Джерело: Побудовано авторами за матеріалами [11].

Основними конкурентами на вітчизняному ринку кондитерської продукції є близько 30 спеціалізованих кондитерських компаній, що випускають диференційований асортимент солодоців. Це, зокрема, вищезазначені лідери: корпорація Roshen (Вінниця, Київ, Кременчук, Маріуполь), ТОВ «АВК конфекцінері» (Дніпро, Донецьк, Луганськ, Мукачеве), нині ПАТ «Кондитерська фабрика «А.В.К.» м. Дніпро» та ТОВ «АВК Київ», ВО «Конті» (Київ, Костянтинівка, Горлівка), а також ПРАТ «Харківська бісквітно-шоколадна фабрика», ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», ТОВ «Світ ласощів» (м. Черкаси), ПАТ «Полтавакондитер», ТОВ «Торговий дім «Житомирські ласощі», ЗАТ «Одеса», ПРАТ «Запорізька кондитерська фабрика», ПРАТ «Монделіс Україна» KraftFoodsUkraine (м. Тростянець), ТОВ «Малбі фудс», ТОВ «Херсонська кондитерська фабрика», ПП ВТК «Лукас» (м. Кременчук), ПАТ Чернігівська кондитерська фабрика «Стріла» та ін. Крім того, в Україні працюють близько 600 дрібних виробників кондитерської продукції (включаючи хлібозаво-

ди, що випускають в основному борошняні кондитерські вироби). Незважаючи на це, український ринок кондитерської продукції помірно сконцентрований, оскільки в 2017 р. на п'ять найбільших фірм галузі у загальному обсязі виробництва припадало до 55 %.

Зважаючи на широкий асортимент кондитерської продукції, було проаналізовано динаміку виробництва, реалізації та рівня товарності вітчизняних солодоців по трьох основних однорідних товарних групах: 1) борошняні кондитерські вироби; 2) какао, продукти з нього та шоколадні кондитерські вироби; 3) цукор та цукрові кондитерські вироби. Для об'єктивної оцінки масштабів ринку кондитерської продукції використано насамперед натуральні показники, оскільки вартісна їх оцінка внаслідок підвищення цін та надмірних інфляційних процесів не відображає реальної ситуації економічної кон'юнктури.

За даними Державної служби статистики України, кількість вироблених борошняних кондитерських виробів зменшилася від 515,9 тис. т у 2014 р. до 442,8 тис. т у 2017 р., тобто на 73,1 тис. т (або 14,2 %) (табл. 2).

2. Динаміка виробництва борошняних кондитерських виробів в Україні за видами в натуральних одиницях виміру, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2014 р., %
1. Торти і вироби кондитерські; вироби хлібобулочні інші з доданням підсолоджувальних речовин	121,0	96,7	102,9	101,9	84,2
2. Пряники та вироби аналогічні	48,5	35,5	34,5	32,0	65,9
3. Печиво солодке, вафлі та вафельні облатки, частково чи повністю покриті шоколадом або іншими сумішами, що містять какао	60,2	34,5	36,3	33,5	55,6
4. Печиво солодке (включаючи сандвіч печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао)	184,3	166,9	163,0	174,6	94,8
5. Вафлі та вафельні облатки (включаючи солоні; крім частково чи повністю покритих шоколадом або іншими сумішами, що містять какао)	54,3	47,9	49,5	50,6	93,3

6. Печиво (крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао, печива солодкого, вафель та вафельних облаток)	47,6	46,5	45,0	50,2	105,4
Усього	515,9	428,1	431,2	442,8	85,8

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [1].

Зокрема, за чотири роки виробництво пряників зменшилося на 34,1 %; солодкого печива, вафель, їх облаток, частково чи повністю покритих шоколадом або іншими сумішами, що містять какао – на 44,4 %; тортів та хлібобулочних виробів з підсолоджувальними речовинами – на 15,8 %. Водночас у 2017 р. продукція солодкого печива та вафель, але непокрита шоколадом або какао-продуктами, майже досягла рівня 2014 р. Ця

продукція дешевша, тобто на сьогодні доступніша для споживачів. Ріст спостерігається тільки на виробництві несолодкого печива від 47,6 тис. т у 2014 р. до 50,2 тис. т у 2017 р., що більше на 5,4 %. Відповідно нині дешеві товарні групи продукції відзначаються більшою часткою у структурі виробництва борошняних кондитерських виробів в Україні (рис. 1).

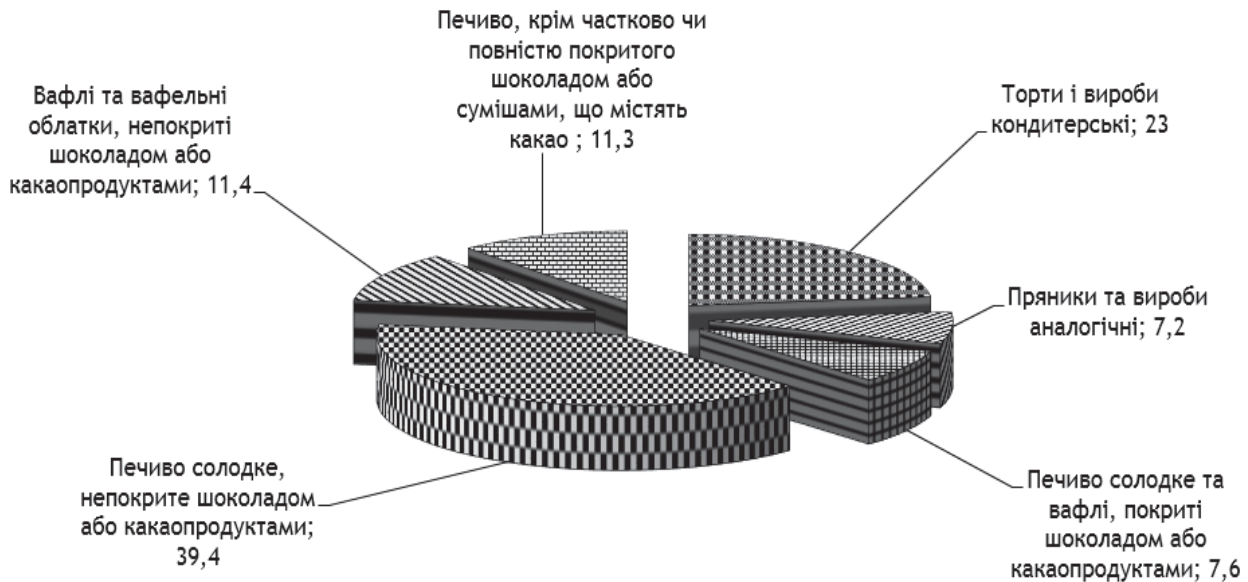

Рис. 1. Структура виробництва основних борошняних кондитерських виробів в Україні у 2017 р., %

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [1].

Встановлено, що у 2017 р. найбільша частка у виробництві борошняних кондитерських виробів в Україні припадала на: печиво солодке, непокрите шоколадом або какао продуктами – 39,4 %; торти, кондитерські вироби та хлібобулочні вироби з доданням підсолоджувальних речовин – 23; вафлі та вафельні облатки, непокриті шоколадом або какао продуктами – 11,4; несолодке печиво, непокрите шоколадом або іншими сумішами, що містять какао – 11,3 %. Дещо дорожча продукція, зокрема печиво солодке та вафлі, покриті шоколадом або какаопродук-

тами, становила у структурі виробництва 7,6 %. Проте не вся вироблена продукція була повністю реалізована, про що свідчить оцінка динаміки обсягів реалізованої продукції в натуральних одиницях виміру та рівень товарності (Т), що розраховано за формулою:

$$T = Q / R \cdot 100 \%,$$

де Q – обсяг виробленої продукції в натуральних одиницях виміру, т;

R – обсяг реалізованої продукції в натуральних одиницях виміру, т.

Упродовж 2014-2016 рр. обсяги реалізації борошняних кондитерських виробів в Україні зменшилися по всіх товарних групах. При цьому темпи реалізації останніх були інтенсивнішими, ніж згортання обсягів їх виробництва. У 2016 р. було реалізовано: тортів та кондитерських виробів від досягнутого обсягу реалізації цієї продукції у 2014 р. -

88,4%; пряників - 73,2; печива солодкого, вафель, покритих шоколадом або какаопродуктами - 57,2; печива солодкого, непокритого шоколадом чи какаопродуктами - 88,5; вафель, непокритих шоколадом чи какаопродуктами - 96,8; несолодкого печива, непокритого шоколадом чи какаопродуктами - 98,7% (табл. 3).

3. Динаміка реалізації та рівня товарності борошняних кондитерських виробів за видами в Україні, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
1. Торти і вироби кондитерські; вироби хлібобулочні інші з додаванням підсолоджувальних речовин	Реалізація	105,4	86,4	93,1	88,4
	Рівень товарності, %	87,1	89,4	90,5	3,4 в. п.
2. Пряники та вироби аналогічні	Реалізація	45,9	34,5	33,5	73,2
	Рівень товарності, %	94,6	97,3	97,2	2,6 в. п.
3. Печиво солодке, вафлі та вафельні облатки, частково чи повністю покриті шоколадом або іншими сумішами, що містять какао	Реалізація	51,7	30,1	29,5	57,2
	Рівень товарності, %	85,9	87,0	81,5	-4,4 в. п.
4. Печиво солодке (включаючи сендвіч печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао)	Реалізація	148,4	139,1	131,3	88,5
	Рівень товарності, %	80,5	83,3	80,6	0,1 в. п.
5. Вафлі та вафельні облатки (включаючи солоні; крім частково чи повністю покритих шоколадом або іншими сумішами, що містять какао)	Реалізація	36,5	36,9	35,4	96,8
	Рівень товарності, %	67,3	77,0	71,4	4,1 в. п.
6. Печиво (крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао, печива солодкого, вафель та вафельних облаток)	Реалізація	39,9	40,3	39,4	98,8
	Рівень товарності, %	83,9	86,7	87,7	3,8 в. п.
Разом по групі борошняних кондитерських виробів	Виробництво	515,9	428,1	431,2	83,6
	Реалізація	427,8	367,3	362,4	84,72
	Рівень товарності, %	82,9	85,8	84,0	1,1 в. п.
	Втрати	88,1	60,8	68,8	78,1

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано автором за даними Державної служби статистики України [10].

Загалом за три роки обсяг реалізації борошняних кондитерських виробів України зменшився на 15%. Рівень товарності борошняних кондитерських виробів за номенклатурою є меншим 100%. За даними 2016 р. в Україні було продано: тортів та кондитерських виробів - 90,5%; пряників - 97,2; печива солодкого, вафель, покритих шоколадом або какаопродуктами - 81,5; печива солодкого, непокритого шоколадом чи какаопродуктами - 80,4; вафель, непокритих шоколадом чи какаопродуктами - 71,4; несолодкого печива, непокритого шоколадом чи какаопродуктами - 87,7%. За рівнем товарності встановлено,

що близько 15% борошняних кондитерських виробів не продається, а в цілому по країні втрати перевершили 60 тис. т.

Вітчизняні кондитерські підприємства виробляють солодощі високого цінового сегмента, зокрема, шоколадні вироби, какао та продукти його переробки. В Україні цей сегмент ринку представлено різноманітним товарним асортиментом, проте у 2017 р. за обсягами виробництва шоколадних виробів, какао та продуктів з нього (199 тис. т) їхній показник у 2 рази менший, ніж борошняних кондитерських виробів (табл. 4).

4. Динаміка виробництва какао та продуктів з нього, шоколадних кондитерських виробів в Україні за видами, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою продукції промисловості	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2014 р., %
1. Какао-масло, какао-жир	х	х	0,07	0,06	х
2. Какао-порошок без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	0,35	0,24	0,20	0,21	60,5
3. Шоколад і аналогічні вироби з вмістом какао в брикетах, пластинах чи плитках масою більше 2 кг або в рідкій, пастоподібній, порошковій формі, у гранулах або іншому об'ємному вигляді	18,8	16,9	20,7	20,8	110,7
4. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках з начинкою (включаючи крем, фруктові-лікерні кондитерські маси; крім шоколадного печива)	4,7	3,9	4,8	7,9	168,3
5. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках з додаванням зерен зернових культур, фруктів чи горіхів (крім шоколаду з начинкою та шоколадного печива)	13,4	7,4	8,8	9,1	68,0
6. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках (крім шоколаду з начинкою, шоколаду з додаванням зерен зернових культур, фруктів чи горіхів та шоколадного печива)	21,8	16,5	16,5	18,6	85,2
7. Цукерки шоколадні з вмістом алкоголю (крім шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках)	20,9	16,2	16,4	16,7	80,0
8. Цукерки шоколадні (крім цукерок із вмістом алкоголю, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках)	86,4	59,5	52,3	53,0	61,4
9. Вироби шоколадні кондитерські з начинкою (крім шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках, шоколадного печива, шоколадних цукерок)	0,9	0,4	0,4	0,4	42,1
10. Вироби шоколадні кондитерські (крім виробів з начинкою, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках, шоколадного печива, шоколадних цукерок)	0,7	0,4	0,3	0,3	47,3
11. Вироби кондитерські з цукру чи його замінників, з вмістом какао (включаючи шоколадну нугу; крім білого шоколаду)	83,4	77,2	69,7	68,6	82,2
12. Продукти пастоподібні з вмістом какао	2,5	1,5	2,2	1,3	53,1
13. Продукти з вмістом какао для приготування напоїв	х	х	48	46	х
14. Шоколад білий	1,8	1,3	1,5	2,5	136,3
Усього	255,8	201,4	193,9	199,3	77,9

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано автором за даними Державної служби статистики України [1].

Встановлена стійка тенденція до зменшення виробництва какао, продуктів з нього та шоколадних виробів. У цілому, за чотири роки воно скоротилося від 255,8 тис. т у 2014 р. до 199,3 тис. т у 2017 р., тобто на 22,1%. Виняток становлять три групи товарів: шоколад і аналогічні вироби з вмістом какао в брикетах, пластинах чи плитках масою більше 2 кг або в рідкій, пастоподібній, порошковій формі, у гранулах або іншому об'ємному вигляді, виробництво якого збільшилося на 10,7 %; виробництво шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках з начинкою (включаючи крем, фруктові-лікерні кондитерські маси; крім шоколадного печива) - зросло на 68,3 %; шоколаду білого - на 36,3 %.

ва) - зросло на 68,3 %; шоколаду білого - на 36,3 %.

Вражає отриманий рівень товарності шоколадних виробів. Протягом 2014-2016 рр. найменші продажі спостерігаються за такими товарними групами, як: шоколад у брикетах, пластинах чи плитках з начинкою (включаючи крем, фруктові-лікерні кондитерські маси; крім шоколадного печива), якого реалізовано тільки третину (27,3-35,9 %) від виробленої продукції; цукерки шоколадні з вмістом алкоголю, яких реалізовано тільки п'яту частину (до 20 % від виробленої продукції); цукерки шоколадні (крім цукерок із вмістом алкоголю) - реалі-

зовано половину (48,1-52,5 %) від їх виробництва; вироби кондитерські з цукру чи його замінників, з вмістом какао реалізовано

на 29,5-41,1 % від загального обсягу їх виробництва; шоколад білий має товарність 42,9-56,3 % (табл. 5).

5. Динаміка реалізації та рівня товарності какао, продуктів з нього та шоколадних кондитерських виробів в Україні за видами, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р.	
					%	+/-
1. Какао-порошок без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	Реалізація	0,3	-	0,2	85,9	-36,00
	Рівень товарності, %	73,7	-	99,4	x	25,7
2. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках з начинкою (включаючи крем, фруктово-лікерні кондитерські маси; крім шоколадного печива)	Реалізація	1,7	1,3	1,3	79,7	-0,4
	Рівень товарності, %	35,4	32,8	27,5	x	-7,9
3. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках з додаванням зерен зернових культур, фруктів чи горіхів (крім шоколаду з начинкою та шоколадного печива)	Реалізація	9,5	5,2	6,7	70,3	-2,8
	Рівень товарності, %	70,9	71,1	75,9	x	5,0
4. Шоколад у брикетах, пластинах чи плитках (крім шоколаду з начинкою, шоколаду з додаванням зерен зернових культур, фруктів чи горіхів та шоколадного печива)	Реалізація	15,4	11,0	10,6	68,6	-4,8
	Рівень товарності, %	70,4	67,1	64,0	x	-6,4
5. Цукерки шоколадні з вмістом алкоголю (крім шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках)	Реалізація	3,9	2,8	3,1	78,7	-0,8
	Рівень товарності, %	18,7	17,6	18,7	x	0,0
6. Цукерки шоколадні (крім цукерок із вмістом алкоголю, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках)	Реалізація	45,3	29,4	25,2	55,5	-20,1
	Рівень товарності, %	52,5	49,3	48,1	x	-4,33
7. Вироби шоколадні кондитерські з начинкою (крім шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках, шоколадного печива, шоколадних цукерок)	Реалізація	0,6	0,3	0,4	60,6	-0,2
	Рівень товарності, %	69,5	101,0	104,5	x	35,0
8. Вироби кондитерські з цукру чи його замінників, з вмістом какао	Реалізація	32,9	31,7	20,6	62,6	-12,3
	Рівень товарності, %	39,5	41,1	29,5	x	-1,0
9. Продукти пастоподібні з вмістом какао	Реалізація	2,5	1,4	2,2	88,04	-0,3
	Рівень товарності, %	100,0	97,2	101,8	x	1,8
10. Шоколад білий	Реалізація	1,0	x	0,6	62,1	-0,3
	Рівень товарності, %	56,3	x	42,9	x	-13,3
Разом по групі какао, продуктів з нього та шоколадних кондитерських виробів	Виробництво	255,7	201,4	193,9	75,8	-61,8
	Реалізація	121,9	93,1	81,2	66,7	-40,7
	Рівень товарності, %	47,7	46,2	41,9	x	-5,8
	Втрати	133,9	108,3	112,6	84,1	-21,2

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [10].

У цілому по групі какао, продуктів із нього та шоколадних виробів рівень товарності за три роки зменшився на 5,8 в.п., загальні втрати перевершили 108 тис. т. Разом із тим стабільнішим слід відзначити вітчизняний

ринок цукру та цукрових кондитерських виробів, обсяги виробництва яких зросли від 2,2 млн т у 2014 р. до 2,3 млн т у 2017 р. (табл. 6).

6. Динаміка виробництва цукру та цукрових кондитерських виробів в Україні за видами, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2014 р., %
1. Цукор білий рафінований тростинний чи буряковий у твердій формі	2053,4	1459,3	2021,1	2098,3	102,2
2. Вироби, покриті цукром, включаючи мигдаль зацукрований	2,9	2,9	3,4	3,7	127,7
3. Гумки, фруктове желе та фруктові пасту у вигляді кондитерських виробів з цукру (крім жувальної гумки)	39,1	39,0	39,7	41,5	106,1
4. Цукерки варені	26,6	27,3	29,3	23,0	86,3
5. Карамелі, тофі (ірис) та солодощі аналогічні	70,5	83,7	75,6	78,1	110,8
6. Вироби кондитерські з цукру у вигляді пресованих таблеток (включаючи таблетки для освіження подиху)	2,9	1,5	1,6	1,0	34,6
7. Вироби кондитерські з цукру інші	41,5	33,3	28,0	27,0	64,9
8. Фрукти, плоди, горіхи, шкірки плодів і частини рослин інші, зацукровані глазуровані або кристалізовані	x	x	0,038	0,040	x
Усього	2236,9	1647,1	2198,7	2272,7	101,6
У тому числі кондитерські цукрові вироби	183,6	187,7	177,6	174,4	95,0

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [1].

У 2017 р. в Україні вироблено близько 2 млн т цукру білого рафінованого, що перевищило досягнуті показники 2014 р. на 2,2 %. Найбільшу питому вагу в структурі цукрових кондитерських виробів в Україні

традиційно становлять: карамелі, тофі (ірис) та інші аналогічні солодощі – 44,8 %; гумки, фруктове желе та фруктові пасту у вигляді кондитерських виробів з цукру (крім жувальної гумки) – 23,8 % (рис. 2).

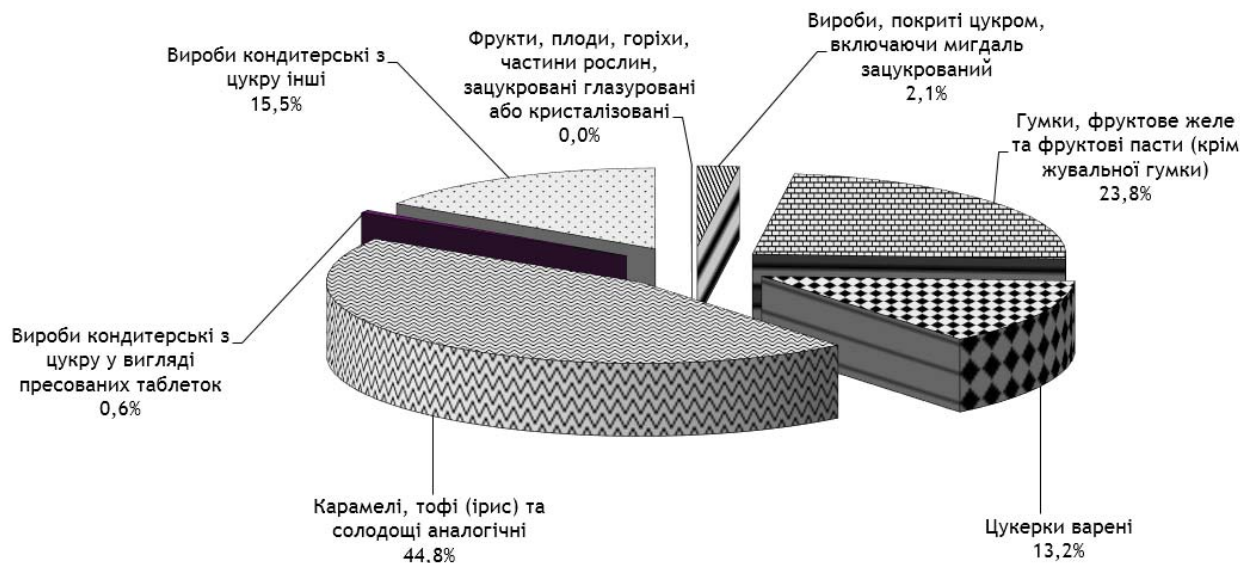

Рис. 2. Структура виробництва цукрових кондитерських виробів в Україні у 2017 р., %

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [1].

Водночас попит на них в Україні спадає, тому відповідно рівень їх товарності низький. Протягом 2016 р. було реалізовано

12,2 тис. т карамелі, тофі (ірису) та інших аналогічних солодоців, що на 5,2 тис. т менше ніж у 2014 р. (табл. 7).

7. Динаміка обсягів реалізації і рівня товарності цукру та цукрових кондитерських виробів в Україні за видами, тис. т

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., +/-
1. Цукор білий рафінований тростинний чи буряковий у твердій формі	Реалізація	1140,3	1152,6	1026,4	-113,8
	Рівень товарності, %	55,5	78,9	50,8	-4,7
2. Цукор рафінований тростинний чи буряковий у твердій формі (крім білого цукру)	Реалізація	0,25	0,17	0,14	-0,11
	Рівень товарності, %	95,7	59,5	70,7	-25,0
3. Вироби кондитерські з цукру у вигляді паст у первинних пакуваннях масою нетто не менше 1 кг (включаючи марципан, помадку, нугу та мигдальну пасту)	Реалізація	0,22	0,60	3,16	2,94
	Рівень товарності, %	32,1	85,7	100,0	68,9
4. Вироби, покриті цукром, включаючи мигдаль зацукрований	Реалізація	2,9	2,9	3,4	0,4
	Рівень товарності, %	100,0	99,1	100,0	-
5. Гумки, фруктове желе та фруктові пасти у вигляді кондитерських виробів з цукру (крім жувальної гумки)	Реалізація	15,5	14,4	17,1	1,631
	Рівень товарності, %	39,6	36,8	43,1	3,5
6. Цукерки варені	Реалізація	4,1	4,1	1,8	-2,3
	Рівень товарності, %	15,3	14,8	6,1	-9,2
7. Карамелі, тофі (ірис) та солодоці аналогічні	Реалізація	17,3	16,2	12,2	-5,2
	Рівень товарності, %	24,6	19,3	16,1	-8,5
8. Вироби кондитерські з цукру у вигляді пресованих таблеток (включаючи таблетки для освіження подиху)	Реалізація	2,9	1,5	1,7	1,2
	Рівень товарності, %	102,4	100,6	102,2	-0,2
9. Вироби кондитерські з цукру інші	Реалізація	36,1	30,1	24,0	-12,4
	Рівень товарності, %	86,9	90,2	85,8	-1,1
Разом по групі цукор та цукрові кондитерські вироби	Виробництво	2236,9	1647,1	2198,7	-38,2
	Реалізація	1216,7	1219,1	1083,5	-133,2
	Рівень товарності, %	54,4	74,0	49,2	-5,2
	Втрати	1020,2	428	1115,2	95
Разом по групі цукрові кондитерські вироби	Виробництво	183,6	187,7	177,6	-6,0
	Реалізація	76,2	66,3	56,9	-19,2
	Рівень товарності, %	41,5	35,3	32,0	9,5
	Втрати	107,4	121,4	120,7	13,3

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [10].

Подібне зумовлено неймовірно низьким рівнем товарності згаданої продукції, який протягом 2014-2016 рр. знаходився в межах 16,1-24,6 %. За цей же період було реалізовано лише 6,1-15,3 % варених цукерок від загального обсягу їх виробництва; гумки, фруктового желе та фруктових паст у вигляді

кондитерських виробів з цукру (крім жувальної гумки) - 36,8-43,1 %. Як наслідок, у цілому по групі цукрових кондитерських виробів у 2016 р. було реалізовано лише 32,0 % (56,9 тис. т) від загального обсягу виробництва останніх (177,6 тис. т). Фактично у 2016 р. в масштабах країни не реалізували

120,7 тис. т вироблених цукрових кондитерських виробів.

Нині вартісні показники реалізації кондитерських виробів та цукру в Україні демонструють зростання обсягів: по групі борошняних кондитерських виробів та цукру – на 73 %; майже не змінилися вартість обсягів продажу какао, шоколаду та цукрових кон-

дитерських виробів. На противагу в натуральних одиницях виміру спостерігається протилежна ситуація, де за три роки відбувся спад реалізації: по борошняних кондитерських виробих – на 15,3 %; какао, продуктів з нього та шоколадних солодощах – на 33,3; цукрових – на 25,3; цукру – на 9,9 % (табл. 8).

8. Динаміка реалізації кондитерських виробів та цукру в Україні в натуральних та вартісних одиницях виміру

Найменування продукції за номенклатурою промисловості	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. до 2014 р., %
Борошняні кондитерські вироби, тис. т	427,8	367,3	362,4	84,7
Борошняні кондитерські вироби, млрд грн	10,6	16,0	18,5	174,5
Какао, продукти з нього та шоколадні кондитерські вироби, тис. т	121,9	93,1	81,2	66,6
Цукрові кондитерські вироби, тис. т	76,2	66,3	56,9	74,7
Какао, шоколад та цукрові кондитерські вироби, млрд грн	15,4	14,4	15,5	101,0
Цукор білий рафінований тростинний чи буряковий у твердій формі, тис. т	1140,3	1152,6	1026,4	90,0
Цукор рафінований тростинний чи буряковий у твердій формі (крім білого цукру), т	247	175	138	55,9
Цукор, млрд грн	8,0	10,9	11,8	147,5

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [10].

Втрачені позиції щодо реалізації кондитерських виробів на вітчизняному ринку українські товаровиробники намагаються компенсувати на зовнішніх ринках. Позитивним моментом є зростання частки експорту до-

рогих кондитерських виробів (какао, шоколаду та цукрових), борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання, сухарів і сухого печива та цукру (табл. 9).

9. Динаміка обсягів та частки реалізованої експортної кондитерської продукції та цукру в Україні, млн грн, без ПДВ та акцизу

Найменування продукції за номенклатурою продукції промисловості	Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2014 р., %
1. Борошняні кондитерські вироби, торти і тістечка нетривалого зберігання; хліб та хлібобулочні вироби	Усього	9611,4	13176,8	14917,2	17087	177,78
	Експорт	60,9	91,4	358	173,8	285,39
	Частка експорту, %	0,6	0,7	2,4	1,0	0,4 в. п.
2. Борошняні кондитерські вироби, торти і тістечка тривалого зберігання; сухарі і сухе печиво	Усього	8344,5	10921,5	11692,2	12936,8	155,03
	Експорт	1153,5	1421,8	2233,8	2892,3	250,74
	Частка експорту, %	13,8	13,0	19,1	22,4	8,5 в. п.
3. Какао, шоколад та цукрові кондитерські вироби	Усього	15391,3	14375,2	15539,1	18193,9	118,21
	Експорт	4380,2	5769,2	5030	6012,9	137,27
	Частка експорту, %	28,5	40,1	32,4	33,0	4,6 в. п.

4. Цукор	Усього	10641,5	15956,7	18488,7	17818	167,44
	Експорт	40,8	100	1171,5	2082,5	5104,17
	Частка експорту, %	0,4	0,6	6,3	11,7	11,3 в. п.
Разом по групі товарів кондитерської продукції та цукру	Усього	43988,7	54430,2	60631,2	66035,7	150,12
	Експорт	5635,4	7382,4	8793,3	11161,5	198,06
	Частка експорту, %	12,8	13,6	14,5	16,9	4,09 в. п.

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [10].

Протягом 2014-2017 рр. суттєві зміни України кондитерської продукції та цукру відбулися і у структурі реалізованої за межі (рис. 3).

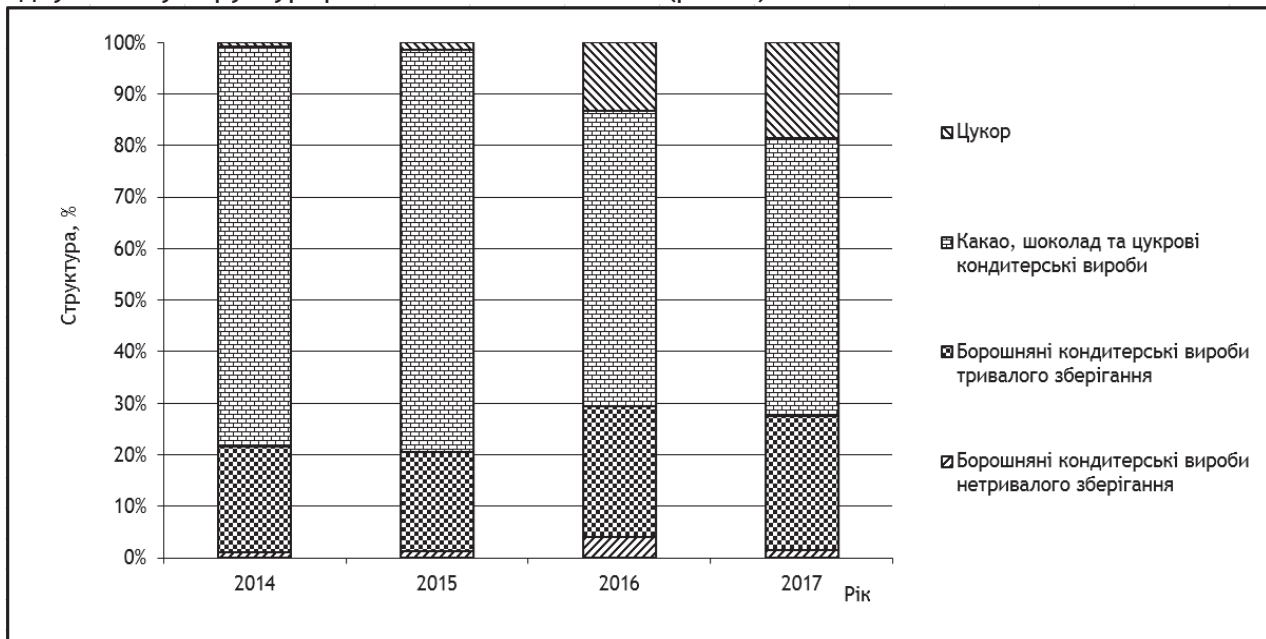

Рис. 3. Динаміка структури експорту кондитерських виробів та цукру з України, %

Примітка. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [10].

Приватизація в галузі призвела до появи нових та ефективніших власників підприємств (іноземних і місцевих інвесторів), що дозволило більшості виробників обладнати сучасні виробничі та пакувальні лінії, підвищити якість і розширити асортимент продукції, впровадити нові бренди й інтенсифікувати діяльність у сфері маркетингу.

Індекс споживчої довіри в Україні нарешті поживляється. За результатами дослідження компанії GFK Ukraine, споживчі настрої українців за 2016 р. зросли на 11,6 % порівняно з 2015 р. Споживачі почали мислити раціонально, прискіпливо аналізувати усе, що їм пропонують. Маючи обмежені кошти і вільний доступ до Інтернету, вони детально вивіряють свої дії на ринку, ретельніше планують свій бюджет, рахують гро-

ші і змінюють структуру витрат, відмовляючись від непотрібного [4, с. 6].

Українці ще продовжують пристосовуватися до нових умов споживання, зважаючи на зростання вартості проїзду, тарифів на комунальні послуги, цін на продовольчі товари і т.д. Це змушує їх відмовлятися від нового одягу та небазових продовольчих товарів. Кондитерська продукція не належить до товарів першої необхідності, звідси питома вага такої у споживчому кошику населення України незначна і має тенденцію до зменшення. Разом із тим 10 років тому вона становила орієнтовно 10-16 % у структурі витрат на придбання продовольчих товарів населення України [13, с. 71]. У 2017 р., за даними Державної служби статистики України, в структурі грошових витрат домогосподарств країни на харчування на

групу товарів «цукор, джем, мед, сироп, шоколад та кондитерські вироби» припадає від 7,5 до 8,3 % залежно від рівня середньодушових доходів населення [3]. Варіація згаданої частки залежить від рівня життя, платоспроможності та забезпеченості певних сегментних груп населення України. Крім того, це еластична продукція, що чутливо реагує обсягами своєї реалізації на зміну цінової ситуації на ринку. Оцінка впливу соціально-економічних ознак свідчить, що попит на кондитерські вироби еластично реагує на збільшення рівня доходів населення (зі збільшенням доходу зростає попит).

За результатами дослідження сегментації споживачів за демографічними, психографічними та соціально-економічними ознаками А.О. Заінчковського, І. В. Новойтенко, Н. Я. Слободян, найбільшу частку покупців становлять жінки (84 %), зокрема у віковій категорії від 31 до 51 року (46 % від загальної чисельності опитаних). Споживання кондитерських виробів серед молоді (вікова категорія до 30 років) відносно старшого покоління знаходиться на рівні 40 % проти 60 %. Тобто кондитерські вироби купують здебільшого люди, знайомі з нею з дитинства (люди старшого покоління), у тому числі для своїх дітей та онуків. Також значимим чинником розробки продукції для споживачів пенсійного віку є дані ООН, за якими чисельність людей похилого віку до 2050 року збільшиться втричі. Звідси кондитерські підприємства вже сьогодні мають працювати у напрямі цієї категорії споживачів [7, с. 96].

Витрати на просування кондитерських виробів за останні 3-4 роки зросли у підприємств-товаровиробників у 3 рази. Так, річний маркетинговий бюджет невеликої регіональної фабрики на сьогодні перевищує 1 млн дол. США, тоді як у великих підприємств досягає 20 млн дол. США. З посиленням конкурентної боротьби, за стабільного попиту на продукцію, товаровиробники змушені активізувати власну маркетингову політику, що збільшує бюджет маркетингових компаній [7, с. 95]. Новинкою на вітчизняному ринку стане органічний шоколад, який нині представлений як імпортований товар в Україні, тому має значний потенціал.

На думку експерта О. Дорошенка, зростання споживання на внутрішньому ринку солодощів може бути пов'язано з переорієн-

тацією на дешевшу продукцію. Така тенденція спостерігається практично в усіх групах продуктів харчування. Потужне зростання відсутнє, відзначається лише стабілізація. Крім того, відбувається нарощування експорту, а отже, збільшення показників може формуватися за рахунок імпортозаміщення [6]. Через девальвацію гривні, підвищення курсу вільно конвертованої валюти товари зарубіжних виробників значно подорожчали, тому рух «Made in Ukraine» – один із перспективних напрямів найближчих років, про що свідчать дані Державної служби статистики України. Адже серед усіх видів печива і тортів, які купують українці, частка вітчизняної продукції становить 93,3%, серед цукерок, шоколаду та морозива – 86,9 %.

Висновки. В Україні ринок кондитерської продукції представлено різноманітним товарним асортиментом, що характеризується значною диференціацією. Зокрема, у 2017 р. сегмент ринку борошняних кондитерських виробів становив 442,8 тис. т, що за обсягами виробництва у 2 рази більше, ніж шоколадних виробів, какао і продуктів з нього та у 2,5 рази перевищує обсяг цукрових кондитерських виробів.

Вартісні показники реалізації кондитерських виробів та цукру в Україні демонструють зростання: по групі борошняних кондитерських виробів та цукру – на 73%; майже стабільними залишилася вартість обсягів продажу какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів; на 47,4% збільшилася вартість продажу цукру. На противагу, в натуральних одиницях виміру спостерігається протилежна ситуація, де за три роки відбувся спад реалізації: по борошняних кондитерських виробках – на 15,3%; какао, продуктів з нього та шоколадних солодощах – 33,3; цукрових – 25,3; цукру білого – на 10%. У національному масштабі не було реалізовано більше половини виробленої шоколадної продукції, какао та продуктів з нього, або 112,6 тис. т.

Інтенсивні темпи зростання виробництва шоколадних кондитерських виробів, какао та продуктів з нього в Україні зумовлені низкою об'єктивних факторів: висока собівартість та ціна внаслідок використання імпортованої сировини, високий курс валюти, значна частка транспортної складової та енерговитрат при виробництві продукції, збільшення ціни робочої сили. Вищезазначені фактори негативно позначилися на подорожчанні

какао-місних продуктів та шоколадних виробів, що відповідно вплинуло на зменшення обсягів їх реалізації та товарності. На жаль, у цілому по групі какао, продуктів з нього та шоколадних кондитерських виробів в Україні обсяги реалізації продукції зменшилися від 121,9 тис. т у 2014 р. до 81,2 тис. т у 2017 р., за рівня товарності менше 50 %.

Втрачені позиції щодо реалізації кондитерських виробів унаслідок зменшення платоспроможності населення на вітчизняному ринку українські товаровиробники намагаються компенсувати на зовнішніх ринках. Позитивним моментом є зростання експорту: дорогих кондитерських виробів (какао, шоколадних та цукрових), частка експорту яких перевищує 30 %; борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання, сухарів і сухого печива – близько 20 %; цукру – до 10 % у загальному обсязі реалізації продукції.

Разом із тим, у 2016 р. на вітчизняному ринку кондитерської продукції було освоєно виробництво нових продуктів. Це какао-масло, какао-жир, з обсягом останнього 73 т, а також продуктів із вмістом какао для приготування напоїв – 48 т. Із 2016 р. у вітчизняній харчовій промисловості значно розширено виробництво цукрових кондитерських виробів, що містять фрукти, плоди, горіхи, шкірки плодів та інші частини рослин, зацукровані, глазуровані або кристалізовані. Вищезазначених солодошів було вироблено близько 40 т у рік, але їхня частка у структурі цукрових кондитерських виробів в Ук-

раїні незначна – 0,01 %. Водночас цей продукт корисний, дешевий, доступний, зважаючи на значний невикористаний вітчизняний потенціал сировини для їхнього виробництва: фрукти, плоди, горіхи, ягоди, гарбузи, овочі та інша продукція рослинництва. Крім того, нині зростає попит на солодоші з натуральних складових інгредієнтів, зокрема органічну продукцію, яка, на жаль, в Україні переважно імпортується.

У сучасних умовах підприємствам кондитерської галузі доцільно диверсифікувати виробництво, відшукаючи нові напрями і способи розвитку. Необхідно швидко реагувати на запити ринку та не фокусувати діяльність виключно на певній однорідній товарній групі. Активно розвивається пакування, дрібне фасування, реалізація супутніх товарів: кави, чаю, цикорію, екстрактів, есенцій, концентратів, прянощів, приправ тощо.

Завоювання переваг споживачів до продукції певних товарних марок, брендів, товаровиробників потребує ретельного вивчення ринку та значних фінансових вкладень у розробку та реалізацію маркетингових стратегій підприємств кондитерської промисловості.

Українським товаровиробникам доцільно: збільшувати пропозицію, розширюючи товарну мережу; водночас зменшувати собівартість не зашкоджуючи якості; оптимізувати логістичні витрати. Українські споживачі бажають купувати корисну, натуральну, якісну вітчизняну продукцію за доступною ціною.

Список бібліотечних посилань

1. Виробництво промислової продукції України за видами діяльності. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm.
2. Власенко О. П. Маркетингові тенденції ідентифікації профілю споживача на ринку кондитерських виробів. *Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету*. 2011. № 1(28), Т. 2. С. 73-80.
3. Грошові витрати домогосподарств на харчування залежно від розміру середньодушових еквівалентних грошових доходів в Україні у 2017 р. Табл. III.12. *Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 р.* URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf.
4. Гуля І. Відновлення споживання: що купують українці. *Альфа: Бізнес-Дайджест*. 2017. № 6 (червень). С. 6.
5. Дем'яненко К. А. Тенденції розвитку кондитерського ринку України в сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2016. № 9 (36). С. 45-50.
6. Дорошенко О. А ви рахували, скільки витрачаєте на солодке? URL : <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/pochemu-my-stali-est-bolshe-pechenya-i-pirozhnyh-1095359.html>.
7. Заинчковский А. А., Новойтенко И. В., Слободян Н. Я. Тенденции развития кондитерского рынка Украины. *Актуальные проблемы экономики*. 2014. № 11 (161). С. 91-98.

References

1. Vyrobnnytstvo promyslovoi produktsii Ukrainy za vydamy diialnosti [Production of industrial products by the activity type]. (n.d.). Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm [In Ukrainian].
2. Vlasenko, O.P. (2011). Marketynhovi tendentsii identyfikatsii profilii spozhyvacha na rynku kondyterskykh vyrobiv [Marketing tendencies of identification of the consumer profile in the confectionery market]. *Visnyk Zhytomyrskoho natsionalno ahroekolohichnoho universytetu*, 1(28), Vol 2, pp. 73-80 [In Ukrainian].
3. Hroshovi vytraty domohospodarstv na kharchuvannia zalezno vid rozmiru serednodushovykh ekvivalentnykh hroshovykh dokhodiv v Ukraini u 2017 r. [Household expenditures on food depending on an average size per capita in cash equivalent in Ukraine in 2017]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf [In Ukrainian].
4. Huhlia, I. (2017). Vidnovlennia spozhyvannia: shcho kupuiut ukrainsi [Restoration of consumption: what Ukrainians buy]. *Alfa: Biznes-Daidzhest*, 6, p. 6 [In Ukrainian].
5. Demianenko, K.A. (2016). Tendentsii rozvytku kondyterskoho rynku Ukrainy v suchasnykh umovakh [Trends in the development of confectionery market of Ukraine in modern conditions]. *Molodyi vchenyi*, 9 (36), pp. 45-50 [In Ukrainian].

8. Кроніковський Д. О. Тенденції кондитерської промисловості України. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL : www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3460.

9. Лазебна І. В. Ринок кондитерських виробів України. *Товари і ринки*. 2011. № 1. С. 67-76.

10. Реалізація промислової продукції України за видами діяльності. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm.

11. Рейтинг найбільших кондитерських компаній світу, в який увійшли і представники України. URL : <http://agravery.com/uk/posts/show/do-svitovogo-rejtingu-konditerskih-kompanij-uvijšli-3-ukrainski-pidприємства>.

12. Соколов О. Український кондитерський ринок за останні роки дуже змінився. URL : <http://kviten.com/news-business/konditerskij-rynok-ukrainy-nakanune/>.

13. Стрельникова Д. А. Сегментація українського ринку кондитерських izdelij. *Економіка та держава*. 2010. № 3. С. 69-71.

14. Тичинська А. І., Наумова М. А. Дослідження ринку кондитерських виробів України. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. URL : jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/4859/4889.

15. Ткаченко О. М. Стан монополізації та безпечності ринку кондитерських виробів України. *Агроінком*. 2007. № 1-2. С. 14-18.

16. Top-25 експортерів шоколаду та какао. URL : <http://agravery.com/uk/posts/show/top-25-eksporteriv-sokoladu-ta-kakao>.

6. Doroshenko, O.A (n.d.). A vy rakhuvaly, skilky vytrachaiete na solodke? [And you figured out how much you spend on sweetness?]. Retrieved from: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/pochemu-my-stal-est-bolshe-pechenya-i-pirozhnyh-1095359.html> [In Ukrainian].

7. Zainchkovskij, A.A., Novojtenko, I.V., & Slobodjan, N.Ja. (2014). Tendencii razvitiya konditerskogo rynku Ukrainy [Trends in development of the confectionery market of Ukraine]. *Aktualni problemi ekonomiki*, 11 (161), pp. 91-98 [In Russian].

8. Kronikovskiy, D.O. (2014). Tendentsii kondyterskoi promyslovosti Ukrainy [Trends in confectionery industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 10. Retrieved from: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3460 [In Ukrainian].

9. Lazebna, I.V. (2011). Rynok kondyterskykh vyrobiv Ukrainy [Market of confectionery products of Ukraine]. *Tovary i rynky*, 1, pp. 67-76 [In Ukrainian].

10. Realizatsiia promyslovoi produktsii Ukrainy za vydamy diialnosti [Realization of industrial products of Ukraine by the activity type]. (n.d.). Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm [In Ukrainian].

11. Reitynh naibilshykh kondyterskykh kompanii svitu, v yakyy uviishly i predstavnyky Ukrainy [Rating of the largest confectionery companies in the world, which includes representatives of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from: <http://agravery.com/uk/posts/show/do-svitovogo-rejtingu-konditerskih-kompanij-uvijšli-3-ukrainski-pidприємства> [In Ukrainian].

12. Sokolov, O. (n.d.). Ukrainskyi kondyterskyi rynek za ostanni roky duzhe zminyvsia [Ukrainian confectionery market has changed in recent years]. Retrieved from: <http://kviten.com/news-business/konditerskij-rynok-ukrainy-nakanune> [In Ukrainian].

13. Strelnikova, D.A. (2010). Segmentaciya ukrainskogo rynku konditerskih izdelij [Segmentation of the Ukrainian confectionery market]. *Економіка та держава*, 3, pp. 69-71 [In Russian].

14. Tychynska, A.I. & Naumova, M.A. (2017). Doslidzhennia rynku kondyterskykh vyrobiv Ukrainy [Research of the confectionery market of Ukraine]. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Retrieved from: jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/4859/4889 [In Ukrainian].

15. Tkachenko, O.M. (2007). Stan monopolizatsii ta bezpechnosti rynku kondyterskykh vyrobiv Ukrainy [State of monopolization and safety of the confectionery market of Ukraine]. *Ahroinkom*, 1-2, pp. 14-18 [In Ukrainian].

16. Top-25 eksporteriv shokoladu ta kakao [Top 25 exporters of chocolate and cocoa]. Retrieved from: <http://agravery.com/uk/posts/show/top-25-eksporteriv-sokoladu-ta-kakao> [In Ukrainian].

Kilnitska O.S., Kravchuk N.I., Kutsmus N.M. Confectionery market in Ukraine: trends and development prospects

The purpose of the article is to assess the current state, trends, and prospects for development of domestic confectionery market in terms of industry's organizational and economic transformations.

Research methods. The research methodology was based on a comprehensive approach to analysis of the domestic confectionery market functioning. There have been also used such applied methods: historic and economic for study peculiarities of development of Ukrainian confectionery enterprises in conditions of industry restructuring; statistical and economic for determination of development trends of the confectionery market in Ukraine during 2014 and 2017; socio-metric for clarification of demand for confectionery products; abstract and logical for synthesis of the research results, formation of prospects for confectionery market development, and formulation of conclusions.

Research results. Sectoral competitive analysis of the confectionery market has been conducted. Main competitors on domestic and foreign markets have been determined and rating of domestic confectionery enterprises among the world's largest companies has been built. Magnitude and trends of the confectionery market in Ukraine in the period between 2014 and 2017 have been investigated. In particular, volume of production and sales, level of marketability, and export by commodity groups (flour confectionery; cocoa and its processing products; sugar and sugar confectionery) have been analysed.

Elements of scientific novelty. It has been established that during 2014 and 2017 cost indicators for sale of confectionery and sugar in Ukraine increased, while in natural units of measurement it declined. Intensive temps of decreasing of sweets' production and sale on the domestic market, especially chocolate confectionery, cacao and its products, was caused by a number of objective factors: high cost and price as a result of imported raw materials use, unfavourable currency fluctuations, labour costs' increasing, etc. It has been defined that as a result of decrease of population solvency, Ukrainian producers lost their positions on the domestic market, and sweets' share in the food cost structure was reduced to 6-8.5%. The latest trends in development of the confectionery market have been revealed, in particular: production expansion with new goods (namely cocoa butter; cocoa fat; cocoa-based products for making beverages; sugar confectionery containing fruit, berries, nuts, candied fruits, glazed or crystallized) and growth of demand on organic sweets, mostly imported.

Practical significance. According to the research results on supply and demand for sweets of domestic consumers, perspective directions of confectionery products development in Ukraine have been established; recommendations for product assortment improvement, products promotion and sales have been suggested. Analytical materials of the article have been based on actual official statistics, therefore it can be used in problems solving of confectionery industry development. Tabl.: 9. Figs.: 3. Refs.: 16.

Keywords: confectionery market; marketability; development trends; export; confectionery industry of Ukraine.

Kilnitska Olena Serhiivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of economics and entrepreneurship, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi bld., Zhytomyr)

E-mail: kilnytskaya.lena@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9719-120X>

Kravchuk Nataliia Ivanivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of economics and entrepreneurship, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi bld., Zhytomyr)

E-mail: faulbeere@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0541-8057>

Kutsmus Nataliia Mykolaivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of international economic relations and European integration, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi bld., Zhytomyr)

E-mail: kutsmusn@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9756-7019>

Кильницька Е.С., Кравчук Н.И., Куцмус Н.Н. Рынок кондитерской продукции в Украине: тенденции и перспективы развития

Цель статьи - оценить современное состояние, тенденции и перспективы развития отечественного рынка кондитерской продукции в условиях организационно-экономических трансформаций отрасли.

Методика исследования. В основу методики исследования положен комплексный подход к анализу функционирования отечественного рынка кондитерской продукции. Применялись методы: историко-экономический - для исследования особенностей развития предприятий кондитерской промышленности Украины в условиях реструктуризации отрасли; статистико-экономический - при определении тенденций развития рынка кондитерской продукции в Украине за 2014-2017 гг.; социометрический - с целью уточнения спроса на кондитерскую продукцию; абстрактно-логический - для обобщения результатов исследований, формирования перспектив развития рынка кондитерской продукции и формулирование выводов.

Результаты исследования. Осуществлен отраслевой конкурентный анализ рынка кондитерской продукции. Определены основные конкуренты на внутреннем и внешнем рынках и построен рейтинг отечественных производителей сладостей среди крупнейших мировых компаний. Исследована масштабы и тенденции рынка кондитерской продукции в Украине за 2014-2017 гг.: проанализированы объемы производства и реализации, уровень товарности, экспорт по товарным группам: мучные кондитерские изделия; какао, продукты из него и шоколадные изделия; сахар и сахарные кондитерские изделия.

Элементы научной новизны. Установлено, что в течение 2014-2017 гг. стоимостные показатели реализации кондитерских изделий и сахара в Украине демонстрируют рост, тогда как в натуральных единицах измерения состоялся их спад. Интенсивные темпы свертывания производства и реализации сладостей на внутреннем рынке, прежде всего шоколадных кондитерских изделий, какао и продуктов из него, обусловлены рядом объективных факторов: высокая себестоимость и цена вследствие использования импортного сырья, неблагоприятные валютные колебания, рост расходов на оплату труда и др. Аргументировано, что в результате уменьшения платежеспособности населения утрачены позиции украинских товаропроизводителей на внутреннем рынке, установлена тенденция к уменьшению доли сладостей в расходах на питание в 6-8,5%. Обнаружены новейшие тенденции в развитии рынка кондитерской продукции, в частности: расширение производства новых товаров: какао-масло; какао-жир; продуктов с содержанием какао для приготовления напитков; сахарных кондитерских изделий, содержащих плоды, ягоды, орехи, засахаренные, глазированные или кристаллизованные; рост спроса на органические сладости, преимущественно импортного происхождения.

Практическая значимость. По результатам оценки предложения и спроса на сладости отечественных потребителей установлены перспективные направления развития кондитерской продукции Украины, предложены рекомендации по совершенствованию их ассортимента, товародвижения и стимулирования сбыта. Аналитические материалы статьи имеют актуальные официальные статистические данные, благодаря чему их можно использовать при решении проблем развития кондитерской промышленности. Табл. : 9. Илл. : 3. Библиогр. : 16.

Ключевые слова: рынок кондитерской продукции; товарность; тенденции развития; экспорт; кондитерская отрасль Украины.

Кильницька Елена Сергеевна - кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)

E-mail: kilnytskaya.lena@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9719-120X>

Кравчук Наталия Ивановна - кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)

E-mail: faulbeere@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0541-8057>

Куцмус Наталия Николаевна - кандидат экономических наук, доцент кафедры международных экономических отношений и европейской интеграции, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)

E-mail: kutsmusn@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9756-7019>

Стаття надійшла до редакції 24.10.2018 р.

Фахове рецензування: 12.11.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Кильницька О.С., Кравчук Н.И., Куцмус Н.М. Рынок кондитерской продукции в Украине: тенденции та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 29 – 43.

*